

หลากมิติเวทีทัศน์ : สิ่งแวดล้อม ไทย พม่า อาเซียน

Source: <http://www.komchadluek.net/detail/20150329/203776.html>

29 มีนาคม 2558 | คม ชัด ลึก

ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมในประเทศไทย คือความขัดแย้งระหว่างนักลงทุน หรือผู้ประกอบการในภาคเอกชนซึ่งต้องการที่ดิน น้ำ พลังงาน ทรัพยากรธรณี กับประชาชนและชุมชนที่ห่วงเกรงว่าการดำเนินกิจการของฝ่ายแรกจะส่งผลเสียหาย ต่อสภาพแวดล้อมจนไม่อาจดำเนินวิถีชีวิตของตนอย่างเป็นปกติสุข ได้อีก

ความขัดแย้งนี้ซับซ้อนและแหลมคม ฝ่ายแรก มีองค์กรจัดตั้งที่เข้มแข็ง ได้ความชอบธรรมจากนโยบายการพัฒนาประเทศที่รัฐได้ดำเนินมาอย่างต่อเนื่อง เศรษฐกิจขยายตัวทำให้ชนชั้นกลางมีขนาดใหญ่ และความอยู่รอดของชนชั้นกลางคือการที่การดำเนินกิจการของฝ่ายนี้จะต้องมี เสถียรภาพ ก็จะต้องสามารถนำทรัพยากรมาใช้ได้อย่างต่อเนื่อง ในฝ่ายนี้ย่อมต้องรวมองค์กรธุรกิจขนาดใหญ่ทั้งหลายที่ต้องใช้ที่ดิน น้ำ พลังงานอย่างมหาศาล หรือที่ต้องใช้ทรัพยากรธรรมชาติและสภาพแวดล้อมโดยตรง เช่นอุตสาหกรรมเหมืองแร่และพลังงาน องค์กรธุรกิจเหล่านี้มักมีผู้ร่วมถือหุ้นเป็นจำนวนมาก เท่ากับว่า ในฝ่ายนี้หมายรวมไปถึงธนาคาร บริษัทขนาดกลางและเล็ก ที่ทำธุรกิจเกี่ยวเนื่อง ตลอดจนชนชั้นกลาง ไปจนถึงนักเล่นหุ้นจำนวนมาก ที่ปรารถนาให้บริษัทที่ตนทำงานหรือมีหุ้น สามารถขยายการลงทุน สร้างผลกำไร ต่อไปโดยไม่มีที่สิ้นสุด

ส่วนฝ่ายหลัง แต่ก่อนอาจเป็นเพียงชุมชนเล็กๆ ไม่ก็แห่ง เช่น ชาวบ้านคลิตี้ ปากมูล เป็นต้น แต่ปัจจุบัน การพัฒนาองค์ความรู้เกี่ยวกับผลกระทบเชิงนิเวศ-สังคมของโครงการขนาดใหญ่ การเข้าถึงเทคโนโลยีข่าวสารข้อมูล และการขยายโครงข่ายการศึกษาเรียนรู้ในภาคประชาชน ทำให้ฝ่ายหลังตระหนักว่า การกระทำของฝ่ายแรกจะทำลายวิถีชีวิตของตนแบบถึงราก ฝ่ายนี้จึงมิใช่กลุ่มคนกระจัดกระจายที่ต่อสู้อย่างโดดเดี่ยว แต่เป็นขบวนการท้องถิ่นที่หลากหลายทางอาชีพ ฐานะทางเศรษฐกิจ-สังคม (รวมทั้งชนชั้นกลาง และในบางกรณีอาจรวมถึงผู้มีฐานะสูงท้องถิ่น) ที่เชื่อมโยงกว้างขวางด้วยข่าวสารความรู้ และความเห็นอกเห็นใจต่อกันและกัน

ฝ่าย แรกดูยังไม่เข้าใจ (หรือไม่ยอมรับ) ว่า ความขัดแย้งนี้เกิดขึ้นทั่วโลก หาใช่ปรากฏการณ์เฉพาะในสังคมไทย โดยมีกลุ่มเอ็นจีโอสายอนุรักษ์เกี่ยวข้อง ในระดับอาเซียน เป็นที่ชัดเจนว่า ปัญหานี้มิใช่ปัญหาเฉพาะของเพียงบางประเทศอาเซียน แต่อาเซียนทั้งมวลกำลังเผชิญปัญหาที่ สามารถถ่วงรั้งมิให้รัฐบาลชาติอาเซียนสร้างประชาคมเศรษฐกิจได้ดังที่ตน วาดฝัน กล่าวคือ ปัญหานี้ยืดเยื้อยาวนานในประเทศอย่างอินโดนีเซีย ฟิลิปปินส์ และไทยดังที่กล่าวแล้ว กรณีลาว กัมพูชา เวียดนาม ซึ่งพัฒนาไล่หลังมา ปัญหานี้กำลังทวีความแหลมคม เพียงแต่โลกภายนอก โดยเฉพาะคนไทย มองไม่ค่อยเห็น เพราะระบอบอำนาจนิยมที่กดทับภาคประชาชนที่ยังขาดประสบการณ์ และหวาดกลัวผู้มีอำนาจ

กรณีพม่า ปัญหานี้เป็นเสมือนระเบิดเวลาที่กำลังปะทุ กล่าวคือ พม่านั้นร่ำรวยทรัพยากร แต่ทรัพยากรส่วนมากอยู่ในดินแดนของกลุ่มชนชาติพันธุ์ต่างๆ ที่ไม่ยอมรับอำนาจบริหารของรัฐบาลชาติที่อยู่ในการครอบงำของคณะทหารผู้มี อำนาจ กระบวนการสันติภาพยังไม่ลุล่วง ในหลายพื้นที่ยังอยู่ในไฟสงคราม แต่โครงการขนาดใหญ่ที่จะทำลายสิ่งแวดล้อมอย่างหนัก ก็อาจเกิดขึ้นได้โดยไม่มีใครคาดคิด ด้วยอิทธิพลและผลประโยชน์ เสมือนการแข่งขันทรัพยากรแบบชิงหน้า ทั้งโครงการที่ถูกอนุมัติโดยรัฐบาลทหารในอดีต และที่อนุมัติใหม่ อาทิ โครงการเขื่อนและโรงไฟฟ้า ปีโตรเลียม นิคม

อุตสาหกรรม ทำเรื่อน้ำลึก แปลงเกษตรขนาดใหญ่ เหมือนแร่ ฯลฯ ที่นำไปสู่การทำลายป่า แม่น้ำ แหล่งประมง ของชาวบ้าน และแย่งชิงพื้นที่การเกษตร และกำลังถูกต่อต้านจากมีการใช้ความรุนแรงจากฝ่ายรัฐที่ตอบโต้ด้วยกองกำลัง ดิดอาวุธ

ปัญหาในพม่าจึงไม่เพียงไม่คลี่คลาย แต่กลับจะยิ่งรุนแรง การคัดค้านโครงการเขื่อนมิตโซน (โดยนักลงทุนจีน) และโครงการเขตอุตสาหกรรมและทำเรือทวาย (โดยนักลงทุนไทย) และอีกหลายโครงการ โดยขบวนการเคลื่อนไหวของกลุ่มองค์กรภาคประชาสังคม ทั้งกลุ่มชาติพันธุ์กะฉิ่น และคนที่ท้องถิ่นในเมืองทวาย หรือขบวนการเคลื่อนไหวของกลุ่มชนชาติพันธุ์ กะเหรี่ยง ไทใหญ่ มอญ และกลุ่มชาติพันธุ์พม่าที่เป็นประชากรส่วนใหญ่ เพื่อต่อต้านเขื่อนบนแม่น้ำสาละวินทั้งหมดอย่างแข็งกร้าว ซึ่งถูกมองว่าเป็นการขกแม่น้ำสายนี้ให้จีนและไทย สงครามระหว่างรัฐบาลกับกองกำลังกลุ่มชนชาติพันธุ์จะดำเนินต่อไป ความเกลียดชังต่างชาติดอาจถึงระดับเลวร้าย ดังที่คนพม่าทั่วไปเกลียดชังชาวจีนที่ถูกมองว่า กำลังกอบโกยทรัพยากรบนความทุกข์ยากของพวกเขา

พฤติกรรมของนักลงทุน สัญชาติไทยในโครงการเขื่อน เหมือนแร่ โรงไฟฟ้า รวมทั้งรัฐบาลไทยที่กำลังเป็นผู้ผลักดันโครงการเขตอุตสาหกรรมที่เมืองทวาย เสียเอง ในลักษณะที่ไม่ใส่ใจ หรือไม่เข้าใจสภาพอันซับซ้อนในบริบทของพม่า ข้างต้น ภาพลักษณ์ติดลบของคนไทยดังในหมู่คนลาวและกัมพูชา จึงมีโอกาสสูงที่จะซ้ารอย ในที่สุด ประเทศไทยก็ไม่อาจหลีกเลี่ยงผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมอยู่นั่นเอง อีกทั้งความตึงเครียดทางชาติพันธุ์ภายในสังคมไทยเองก็จะรุนแรงขึ้น เพราะโครงการเหล่านี้จะทำลายฐานอาชีพของท้องถิ่นในดินแดนพม่า และคนเหล่านี้อาจ ไม่มีทางเลือกอื่นนอกจากอพยพเข้ามาหางานในประเทศไทย

ย้อน กลับมามองไทย ในขณะนี้ ฝ่ายแรกไม่ควรชิงความได้เปรียบในสถานการณ์ไม่ปกติ เพราะกฎอัยการศึกไม่อาจกดฝ่ายหลังไว้ได้ตลอดไป ฝ่ายนักลงทุนไม่ควรฉวยโอกาส รัฐบาลควรใช้โอกาสนี้ทบทวน โครงการที่สำคัญที่จะก่อผลร้ายต่อสิ่งแวดล้อมและ สร้างความขัดแย้ง หรืออย่างน้อยก็ควรระงับ โครงการเหล่านี้ไว้ทั้งหมด เพื่อรอให้ปัญหาถูกแก้ไขด้วยกระบวนการที่เป็นประชาธิปไตย หลังจากรัฐธรรมนูญใหม่ถูกบังคับใช้
